

รหัสโครงการ RDG6110067
ชื่อโครงการ ประชากรเด็กข้ามชาติ: การเลี้ยงดู การเข้าถึงบริการสุขภาพและการศึกษาในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
ชื่อนักวิจัย: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และคณะ
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
Email Address: chalernpol.cha@mahidol.ac.th
ระยะเวลาโครงการ: วันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2561 – 24 มีนาคม พ.ศ.2562 (6 เดือน)

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการเลี้ยงดู การเข้าถึงบริการสุขภาพและการศึกษาของประชากรเด็กข้ามชาติ อายุ 0-14 ปี ในครอบครัวแรงงานข้ามชาติ พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อคาดการณ์แนวโน้มผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่จะมีต่อสถานการณ์เด็กข้ามชาติ โดยประเมินจากการรับรู้และมุมมองของประชากรข้ามชาติ รวมถึง ผู้แทนหน่วยงานภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และเพื่อให้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและจัดการพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่คำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ประชากรเด็กข้ามชาติอย่างเหมาะสม วิธีการศึกษาในพื้นที่ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ การศึกษาเชิงปริมาณ โดยการสำรวจเก็บข้อมูลครอบครัวแรงงานข้ามชาติด้วยแบบสอบถามอย่างมีโครงสร้างจำนวน 402 ครอบครัว ซึ่งมีเด็กข้ามชาติช่วงอายุ 0-14 ปีในการดูแล รวม 803 คน และการศึกษาเชิงคุณภาพ กับตัวแทนกลุ่มหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำชุมชน และกลุ่มพ่อแม่ข้ามชาติจำนวนรวม 64 ราย

ผลการศึกษาที่สำคัญ พบว่า ในจำนวนเด็กข้ามชาติ 803 คน ประมาณ 3 ใน 4 เกิดในประเทศไทย โดยมีการเข้าถึงการจดทะเบียนการเกิดอยู่ที่ร้อยละ 73.7 หลังจากมีอายุ 15 ปีขึ้นไป ประมาณร้อยละ 71.5 ของเด็กข้ามชาติทั้งหมด ครอบครัวมีแผนที่ยากจะให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป ในด้านการศึกษาเด็กข้ามชาติที่เกิดในช่วงหลังมีโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาที่ค่อนข้างดีกว่าเด็กข้ามชาติที่เกิดในช่วงก่อน โดยมีสัดส่วนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนไทยเพิ่มขึ้นมากกว่าการเข้าศึกษาในศูนย์เรียนรู้ขององค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เด็กข้ามชาติจำนวนมากไม่มีหลักประกันทางสุขภาพ ในการเข้าถึงการศึกษาและการมีหลักประกันทางสุขภาพของเด็กข้ามชาติ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกที่สำคัญ ได้แก่ การได้รับการจดทะเบียนการเกิด แผนของครอบครัวในการให้เด็กข้ามชาติอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สอด หรือในประเทศไทยหลังจากอายุ 15 ปี ขึ้นไป การรับรู้ของผู้ดูแลหลัก เกี่ยวกับสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาและการซื้อบัตรประกันสุขภาพสำหรับเด็กข้ามชาติและความสามารถในการใช้ภาษาไทยของผู้ดูแลหลัก

เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษของอำเภอแม่สอด ในภาพรวมยังมีความคืบหน้าไม่มาก แต่ในระยะยาว คาดว่าจะนำไปสู่การจ้างงานและการไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาติเพิ่มขึ้นในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลทำให้จำนวนเด็กข้ามชาติ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามไปด้วย จากนโยบายการขอสัญชาติของไทยที่เปิดกว้างมากขึ้น ครอบครัวแรงงานข้ามชาติที่มีบุตรในประเทศไทย คาดว่าจะมีแนวโน้มเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น และส่งเสริมให้บุตรเข้ารับการศึกษาในระบบการเรียนการสอนของไทยเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เด็กที่ศึกษาในศูนย์เรียนรู้มีข้อได้เปรียบมากกว่าในด้านภาษาและทักษะพฤติกรรม สำหรับผลกระทบต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพยังไม่มีข้อมูลชัดเจนมาก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญในการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาและการมีหลักประกันทางสุขภาพของเด็กข้ามชาติ ประกอบด้วย การมุ่งเน้นให้ความสำคัญ การเข้าถึงการจดทะเบียนการเกิด การส่งเสริมให้ความรู้แก่ครอบครัวแรงงานข้ามชาติเรื่องสิทธิของเด็กข้ามชาติ การลดข้อจำกัดด้านภาษาให้กับครอบครัวข้ามชาติที่สื่อสารภาษาไทยไม่ได้ และการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาและการมีหลักประกันสุขภาพให้กับครอบครัวแรงงานข้ามชาติ ในด้านการศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ควรพิจารณากำหนดแผนความต้องการที่ชัดเจนในการใช้ประโยชน์จากเด็กข้ามชาติที่เกิดและได้รับการศึกษาในประเทศไทยในระยะยาวที่สามารถเป็นฟันเฟืองสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ภายใต้บริบทการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มความสามารถของนักเรียนด้านภาษาที่หลากหลาย (multilingual skill) และทักษะพหุวัฒนธรรม (multiculturalism skill) ควรมีการจัดทำหรือให้ข้อมูล เกี่ยวกับ education pathway แก่เด็กข้ามชาติที่เกิดในไทย ในด้านสุขภาพควรสนับสนุนและส่งเสริมความเข้มแข็งการทำงานในลักษณะ school health ที่มีการดำเนินงานในพื้นที่ที่มีความต่อเนื่อง การจัดระบบประกันสุขภาพให้กับเด็กข้ามชาติของประเทศไทยควรมีลักษณะที่ยืดหยุ่นตามบริบทในพื้นที่และความต้องการของประชากรข้ามชาติมากขึ้น

Project Code: RDG6110067

Project Title: Migrant Children Population: Contexts of Parenting, Access to Health Services and Education in Special Economic Zone (SEZ) Mae Sot, Tak Province

Investigator: Chalernpol Chamchan, et al.
Institute for Population and Social Research, Mahidol University

E-mail Address : chalernpol.cha@mahidol.ac.th

Project Period: 25 September 2018 – 24 March 2019 (6 months)

Abstract

This research project aims to investigate childrearing practices, access to health services and education of migrant children (aged 0-14 years) who were born to cross-border migrant families residing in Mae Sot District Special Economic Zone (SEZ), Tak province. Anticipated impacts of the SEZ development on childrearing practices, access to health and education of migrant children will also be assessed in order to provide policy recommendations for inclusive development of the area that will not leave anyone behind. Research methodology used in field studies include both quantitative approach – conducting structured questionnaire survey with 402 migrant families covering totally 803 migrant children aged 0-14 years - and qualitative approach – conducting focus group discussion and in-depth interviews with totally 65 representatives of migrant parents, relevant local public authorities and private, non-governmental and community organizations.

Key finding are as follows. Among totally 803 migrant children, about three-quarters were born in Thailand of which around 73.7 percent was registered the birth. After age 15, about 71.5 percent of the children was planned by the family to be living in Thailand. Regarding to education, younger migrant children at the present seemed better accessing to education than the elder ones. Proportion of the younger migrant children studying in Thai schools as compared to studying in the NGO's learning centers was also found larger. Regarding to health insurance, a large number of migrant children was not covered by any. In terms of accessibility to Thai education and health insurance of migrant children, 4 factors that were significantly influencing included having birth registration, future plan of the family for the child (whether to be in Thailand after age 15), perception of the caretaker about child's rights to education and health insurance, and Thai language ability of the caretaker.

The special economic zone development in Mae Sot was not much progressed at the time of field study, but in the long run expected to bring more number of migrant workers as well as migrant children into the area. Due to a more-opened policy on the application for Thai nationality, there seems more likeliness that migrant families would raise their children in Thailand and send them to a Thai school rather than send them back to the family in the

country of origin. Education provided by the NGO's learning centers in the area, somehow, to some extents was seen more advantageous than education in Thai schools in terms of multilingual and multiculturalism skills training. Expected impacts of the SEZ on migrant health was, however, not so obvious.

Policy recommendations to enhance better access to Thai education and health insurance of migrant children emphasize the importance of access to birth registration, provision of knowledge about child's rights to migrant families, support to mitigate language barriers, and building awareness of migrant families about the importance of education and health insurance of migrant children. Local authorities should consider the possible benefits that migrant children could contribute to the SEZ development in the future in order to design a long-term plan of human capital development to support better access to education and health for them. The provision of education should prioritize multilingual and multiculturalism skills training. Information about possible educational pathway should be provided for migrant students. About health, the initiative among relevant local authorities and organizations in the area on "school health" should be continuously implemented and supported.